

ZGODOVINSKI ZBORNIK.

PRILOGA LJUBLJANSKEMU ŠKOFIJSKEMU LISTU.

—ooo Izhaja v nedoločenih obrokih. ooo—

Deveto leto.

Ljubljana, meseca avgusta 1896.

Številka 37.

Doneski za zgodovino Alojzijevišča.

(Nabral o petdesetletnici vodja dr. Jos. Lésar.)

(Konec.)

L. 1887./8.

(VIII.—III. gimn.)

- 560. Plantarič Jožef, Sv. Trojica pri Mokronogu.
- 561. Brejec Janez, Kovor.
- 562. Brdnik Janez, Šmartin pri Kranju.
- 563. Karlin Jurij, Škofja Loka.
- 564. Subelj Janez, Kamnik.
- 565. Jarec Alojzij, Ajdovec.
- 566. Repinjec Jožef, Boh. Bistrica.
- 567. Širaj Andrej, Bloke.
- 568. Smid Frančišek, Šmartin pri Kranju.
- 569. Valenčič Janez, Zagorje na Notranjskem.
- 570. Žun Valentin, Trboje pri Smedniku.

Skupaj: 11. Od teh je postalo duhovnikov 5. Vseh: 50.

L. 1888./9.

VIII.—III. gimn.

- 571. Godec Janez, Boh. Bistrica.
- 572. Kušar Valentin, Reteče.
- 573. Koman Valentin, Št. Vid nad Ljubljano.
- 574. Košir Janez, Št. Jošt nad Polhovim Gradcem.
- 575. Lavrič Jožef, Blagovica.
- 576. Rebol Blaž, Trstenik.
- 577. Zajec Janez, Krka.

Skupaj: 7. Od teh so postali duhovniki 4. Vseh: 44 in 7 gg. bogoslovcev.

L. 1889./90.

(VIII.—III. gimn.)

- 578. Jerše Jožef, Šmartin pri Kranju.
- 579. Capuder Janez, Moravče.
- 580. Ciuha Ferdinand, Zgornja Hrušica pri Ljubljani.
- 581. Arh Luka, Kamna gorica.

- 582. Debevec Janez, Postojina.
- 583. Koritnik Anton, Polh. Gradec.
- 584. Merhar Janez, Dolenja vas pri Ribnici.
- 585. Pengov Frančišek, Sv. Jakob ob Savi.
- 586. Petrič Janez, Cerklje.
- 587. Pirec Frančišek, Črni vrh nad Idrijo.
- 588. Tičar Jožef, Trboje pri Smedniku.
- 589. Verbič Ferdinand, Borovnica.
- 590. Žemlja Frančišek, Breznica.

Skupaj: 13. Od teh je postalo duhovnikov 9. Vseh: 43 in 8 gg. bogoslovcev.

L. 1890./1.

(VIII.—III. gimn.)

- 591. Žust Jakob, Poljane nad Loko.
- 592. Bravhar Jožef, Št. Jurij pri Kranju.
- 593. Legat Evgen, Zagorje na Notranjskem.
- 594. Mesar Alojzij, Jesenice.
- 595. Ogorelec Vincencij, Šmarje.
- 596. Ogrizek Jakob, Slavina.
- 597. Pirnat Maksimilijan, Moravče.
- 598. Plahutnik Janez, Ljubljana.
- 599. Rebol Frančišek, Preddvor.
- 600. Terškan Štefan, Sostro.
- 601. Zabret Valentin, Predoslje.
- 602. Zupan Jožef, Grad (Bled).

Skupaj: 12. Od teh je postal duhovnik 1. Vseh: 43 in 8 gg. bogoslovcev.

L. 1891./2.

VIII.—III. gimn.)

- 603. Kržišnik Jurij, Poljane nad Loko.
- 604. Demšar Jožef, Škofja Loka.
- 605. Sušnik Rihard, Škofja Loka.

606. Majdič Francišek, Čemšenik.
 607. Bakovnik Janez, Št. Jurij pri Kranju.
 608. Brezic Francišek, Horjul.
 609. Gabršek Francišek, Holmec.
 610. Ilee Janez, Ribnica.
 611. Juvan Janez, Šmartino pod Šmarno goro.
 612. Kalan Jakob, Dobrava pri Kropi.
 613. Kogovšek Mihael, Št. Vid nad Ljubljano.
 614. Lah Lovro, Komenda.
 615. Magajna Andrej, Vreme.
 616. Miklavčič Janez, Škofja Loka.
 617. Razboršek Jakob, Čemšenik.
 618. Sever Francišek, Škofja Loka.
 619. Zaplotnik Ignacij, Goriče.

Skupaj: 17. Od teh sta postala duhovnika 2. Vseh: 49 in 1 g. bogoslovec.

L. 1892./3.

(VIII.—III. gimn.)

620. Janec Peter, Križe p. Trziču.
 621. Ocepek Jožef, Št. Lambert.
 622. Avser Francišek, Boh. Bela.
 623. Cvetek Anton, Srednja vas v Bohinju.
 624. Grivec Francišek, Ajdovec.
 625. Klemenec Janez, Slavina.
 626. Lenard Leopold, Svibno.
 627. Prijatelj Jan. ml., Dobrépolje.
 628. Prijatelj Jan. st., Sódrašica.
 629. Voljč Jakob, Vrhnika.
 630. Volk Matija, Ovsiše.
 631. Lombar Anton, Trstenik.
 632. Merkun Anton, Ig.
 633. Kimovec Francišek, Cerklje.

Skupaj: 14. Vseh: 51 in 1 g. bogoslovec.

L. 1893./4.

(VIII.—III. gimn.)

634. Knific Janez, Smlednik.
 635. Skubic Anton, Lipoglav.
 636. Ahačič Matej, Sv. Ana pri Trziču.
 637. Logar Jožef, Metlika.
 638. Peček Boštijan, Bloke.

Skupaj: 5. Od teh je postal duhovnik 1. Vseh: 52.

L. 1894./5.

(VIII.—III. gimn.)

639. Cuderman Jožef, Trstenik.
 640. Mencej Jožef, Ig.
 641. Röthel Jurij, Mitterdorf (Stara Cerkev).
 642. Pečarič Martin, Metlika.
 643. Pirc Jožef, Velesovo.
 644. Štular Martin, Metlika.
 645. Jeglič Janez, Podbrezje.
 646. Kopatin Viktor, Št. Vid nad Vipavo.
 647. Kostelec Martin, Metlika.
 648. Podbevšek Jernej, Vranja peč.
 649. Sušnik Anton, Mekine.
 650. Šarabon Vincencij, Trzič.
 651. Žnidaršič Anton, Dobrépolje.
 652. Vrhovec Francišek, Brezovica.

Skupaj: 14. Vseh: 58 in 1 g. bogoslovec.

L. 1895./6.

(VIII.—III. gimn.)

653. Vovko Francišek, Škocijan pri Dobravi.
 654. Perko Ivan, Poljane.
 655. Sojar Anton, Sp. Šiška.
 656. Bukovnik Janez, Ljubljana.
 657. Dolinar Jožef, Cerklje.
 658. Hacin Jožef, Cerklje.
 659. Kajfež Jožef, Banjaloka.
 660. Kralj Alojzij, Višnja gora.
 661. Novak Alojzij, Tnovo pri Ilir. Bistrici.
 662. Peterlin Viktor, Ribnica.
 663. Pretnar Jožef, Podbrezje.
 664. Prijatelj Vladimir, Novo mesto.
 665. Sever Maksimilijan, Loški potok.
 666. Štrubelj Janez, Polica.
 667. Turek Anton, Sv. Vid pri Cirknici.

Skupaj 15. Vseh: 58.

13. Pisateljvanje

alozjizeviških gojencev.

Usodepolno leto 1848. je vzbudilo v Slovencih živahno gibanje na slovstvenem polju. Tudi v Alojzijevišču se je vzbujalo marljivo življenje. Ni čuda! Kako naj se ne bi vnel slovstveni ogenj v srcih nadepolnih mladeničev, ki so si bili svesti, da jim bode sejati med Slovenci seme božje besede ne samo z govorom, ampak tudi s peresom? V slovenščini vaditi, uriti se, je bilo tistikrat toliko potrebnejše, ker šola v tem obziru ni storila skoraj ničesar*, »red« iz slovenščine se niti ni vpošteval.

Zato je bilo posebne pomembe za Alojzijevišče in njega gojence, da je šestošolec **Matej Frelih** (Vitoški, umrl kot trebanjski dekan 1. febr. l. 1892) l. 1848 jel s tovariši spisovati domač list z imenom »Slovenska Daničica«.

Kakor je namreč vodja dr. Pogačar izdajal »Danico«, tako so po njegovem vzgledu gojenci spisovali »Daničico«. Take domače pismene vaje so marsikateremu nadarjenemu Alojzniku pokazale pot do slovstvenega delovanja, njemu v slavo, narodu v korist.

Kakor pri mladini sploh je tudi med Alojzniki prva slovstvena nadydušenost kmalu ponehala. »Daničica« je ugasnila; a zavest, da so take vaje silno koristne, ni izumrla nikdar do današnjega dne. Ko se je »Daničica« utrnila in je solnce posijalo, jeli so kliti »Mladi cvetki na vrtecu pomladanskim«.

Takrat je pognal tudi »Limbar« kalí, ali obdržal se je le malo časa.

Zato je prisijala »Daničica« v večji in lepši obliki. Sijala je nekaj časa, pa kmalu delila usodo s prvo »Daničico«.

L. 1851. pa se je prikazala na nebu Alojzijevišča »Slovenska Daničica«, tednik mladosti Alojzi-

* Prim. M. Pleteršnika članek: »Slovenščina na ljubljanskem liceju« v izvestju c. kr. velike gimnazije ljubljanske l. 1887.

jevišča v poduk in kratek čas. Užgal jo je osmošolec **Jožef Marn** († 27. jan. 1893). Alojzniki so jo pozdravili z veseljem in srčno radostjo. Upali so, da bo svetlo sijala dalj časa ko prva in druga, toda doživela je samo jeden letnik.

Pomagali so Marnu, n. pr.: *J. Rogač, J. Žvegelj, J. Stritar, V. Lah* i. dr.

Kakšen duh je preveval »Slovensko Daničico«, spoznaj blagovoljni čitatelj iz uvoda, s katerim je pozdravil urednik tovariše, pišoč: »Pravo znanje s pravo krepostjo strniti, je Alojzijevišča imenitna naloga. In res, kaj ti pomaga glava polna dima učenosti, ako je pa led v tvojem srcu? Le ako je toplo v tvojem srcu in jasno v tvoji glavicici, le tedaj si junak v pravem pomenu prelepe besede.«

»Daničica« je zgodaj ugasnila v škodo Alojznikom in — slovenskemu slovstvu; a kar je najhuje, celih sedemnajst let se ni prikazala na Alojzijeviškem obnebhju nobena zvezdica sestrice.

Šele v začetku šolskega leta 1868/9 se je rodil nov list: »D o m a č e V a j e« z geslom: »Iz malega raste veliko.«

Pot »Domačim vajam« pa so bile pripravile »govorniške vaje«, ki so se bile ustanovile l. 1866/7. Nekateri gojenci so govorili lastne sestavke, drugi pa so deklamovali ptuje izdelke v raznih jezikih.

V VIII. razredu je bilo l. 1868/9 več odličnih in vrljih Alojznikov, n. pr.: *Anton Jeglič, Jožef Marinko, † Lovro Oblak, † Matej Tonejec* (Samostal), *† Žiga Bohinec*. V mladeniškem ognju se dogovoré, da se hočejo sami uriti v slovenskem pisateljstvu in povabiti k vajam tudi mlajše tovariše. Zato skličejo vse Alojznike v svojo sobo (štev. 38 v II. nadstropju) ter predlagajo, naj se ustanové »Domače Vaje«. Z veseljem se je vsprejel predlog. Urednikom izvolijo VIII. **Lovro Oblaka** (umrl kot kapelan v Moravčah). Vodstvo se je tega samostalnega koraka gojencev seveda razveselilo in od tistega časa pa do danes marnim očesom spremljalo to prostovoljno delovanje alojzniške mladine.

Listu prvo glavo je narisal *† Jožef Karlin*, takrat šestošolec. Kot spomin na nekdanjo »Daničico« nosi značilno zvezdo-vodnico. Pisatelji I. letnika so bili n. pr. *Anton Jeglič, Josip Marinko, Ivan Jenko* (umrl kot profesor v Gorici), *Frančišek Detela, Davorin Mulej, Davorin Hostnik, Janez Svetina*.

»Domače Vaje« izhajajo še danes. Od leta do leta se kaže napredek. In sad? Poberi ga iz naslednjih imen in števil:

L. II. Urednik: **Ivan Svetina**.
1869/70. Pisatelji n. pr.: *Andrej Šimenec, Andrej Pipan, Matija Kolar, Val. Štempihar, Ivan Gogala* i. dr.

L. III. Urednik: **Anton Žlogar**.
1870/1. Pisatelji n. pr.: *Jožef Lavtižar, Fr. Meršolj, Jožef Resnik* i. dr.

L. IV. Urednik: **Jožef Resnik**.
1871/2. Pisatelji n. pr.: *Mihael Seršen, J. Bregar, D. Hostnik* i. dr.

L. V. Urednika: Prvo polletje: **Jožef Milavec**.
1872/3. Drugo polletje: **Anton Koblar**.
Pisatelji n. pr.: *Fr. Gornik, G. Vilman, Lovro Rozman, A. Tavčar, L. Pintar* i. dr.

1873/4. Leta 1873/4 ni bilo »Domačih Vaj«. Z novim letom 1875 pa so jih nekateri vrli Alojzniki zopet oživili in krepko podpirali do konca leta.

L. VI. Urednik: **Anton Koblar**.
1875. Pisatelji na primer: *P. Berčič, T. Potočnik, R. Merčun, A. Karlin, J. Lesar*.

L. VII. Urednika: **A. Karlin** do konca aprila,
1875/6. **Jos. Lesar** do konca leta.
Pisatelji n. pr.: *Mihael Arko, J. Macher, M. Lavrenčič, Ivan Avsenik, Anton Štritof, G. Kulavic, M. Hudnik*.

L. VIII. Urednik: **Josip Lesar**.
1876/7. Pisatelji n. pr.: *Fr. Lampe, D. Majaron, Fr. Krek, Ivan Kremešek*.

Drugega polleta 1876/7 in celo leto 1877/8 ni bilo »Domačih vaj«. Oživile so se zopet v začetku šolskega leta 1878/9.

L. IX. Urednik: **Martin Petelin**.
Podurednik: **Fr. Krek**.
1878/9. Pisatelji n. pr.: *M. Bulovec, A. Sinkovec, J. Ponebšek, A. Adamič*.

L. X. Urednik: **A. Adamič**.
1879/80. Pisatelji n. pr.: *M. Klemenčič, Fr. Šušteršič, J. Krek*.

L. XI. Urednik: **A. Adamič**.
1880/1. Pisatelji n. pr.: *Fr. Rozina, A. Bilc*.
Tega leta so imeli Alojzniki tudi govorniške vaje.

L. XII. Urednik: **Fr. Šušteršič**.
1881/2. Pisatelji n. pr.: *J. Pavlič, M. Markič, Emil Šašelj, J. Vovk, Fr. Verhovšek*.

L. XIII. Urednik: **Fr. Verhovšek**.
1882/3. Pisatelji n. pr.: *A. Česenj, Jan. Lesar, A. Žužek, J. Kunovar, Jos. Debevec, A. Medved*.

L. XIV. Urednik: **J. Oštir**.
1883/4. Pisatelji n. pr.: *Fr. Pavlin, Fr. Pernè, Frančišek Rajčević, V. Fabiani*.

L. XV. Urednik: **J. Oštir**.
1884/5. Pisatelji n. pr.: *M. Novak, Fr. Kenk, A. Hribar*.

- L. XVI. Urednik : **Fr. Rajčević.**
1885/6. Pisatelji n. pr.: *Fr. Birk, V. Steska, T. Rožnik* in drugi.
- L. XVII. Urednik : **Fr. Ušeničnik.**
1886/7. Pisatelji n. pr.: *A. Ušeničnik, Ivan Cvetek, J. Žener* i. dr.
- L. XVIII. Urednik : **A. Ušeničnik.**
1887/8. Pisatelji n. pr.: *Josip Benkovič, M. Poljak, A. Stroj, Fr. Knavs* i. dr.
- Osem in dvajseta, posebno krasna številka tega letnika, z dobro zadeto podobo Leona XIII., katero je narisal VIII. *G. Porenta*, je posvečena sv. Očetu zlatomašniku.
- L. XIX. Urednik : **A. Stroj.**
1888/9. Pisatelji n. pr.: *J. Meršolj, G. Pečjak, J. Trpin, Fr. Bernik, M. Opeka* i. dr.
- Osma številka tega letnika (2. dec. 1888) je »cesarjeva številka«, posvečena štiridesetletnici vladanja presvitlega cesarja Franciška Jožefa. Obsega celih 72 strani. Krasí jo dobro zadet obraz Nj. Veličanstva, ki ga je narisal VIII. *Fr. Pretnar*. Sploh se ta letnik odlikuje posebno po risarijah imenovanega osmošolca.
- L. XX. Urednik : **Mihael Opeka.**
1889/90. Pisatelji n. pr.: *M. Kastelec, Ivan Štrukelj, A. Zdešar, Fr. Finžgar* i. dr.
- L. XXI. Urednik : **Fr. Finžgar.**
1890/1. Pisatelji n. pr.: *Fr. Bleinweis, J. Godec, M. Prelesnik, V. Žun, Iv. Zajec* i. dr.
- Na čelu temu letniku je slavnostna številka 28 strani broječa, katero so poklonili Alojzniki vzorniku svojemu sv. Alojziju ob tristoletnici njegove smrti (21. jun. 1591). Umetno jo je okrasil VIII. *Jurij Karlin*.
- L. XXII. Urednik : **M. Prelesnik.**
1891/2. Pisatelji n. pr. *Jos. Jerše, L. Preželj, A. Širaj, J. Lavrič, M. Pirnat* i. dr.
- L. XXIII. Urednik : **A. Širaj.**
1892/3. Pisatelji n. pr.: *Iv. Capuder, Iv. Košir, Iv. Merhar, Jos. Tičar* i. dr.
- Ta letnik krasí slavnostna številka (44 str.) v spomin petdesetletnice škofovanja Leona XIII. Risarije in slikarije so iz dobro izurjene roke *J. Prijatelja* st.
- L. XXIV. Urednika : **I. Košir** v I. polletju.
1893/4. **I. Merhar** v II. polletju.
Pisatelji n. pr.: *I. Knific, I. Debevec, A. Koritnik, J. Kržišnik, J. Žust, Fr. Gabršek, F. Grivec* i. dr.

- L. XXV. Urednik : **J. Kržišnik.**
1894/5. Pisatelji n. pr.: *I. Petrič, F. Žemlja, J. Ogrizek, L. Lah, A. Lombar, F. Kimovec, L. Lenard, I. Prijatelj* st., *J. Voljč, V. Kopalin* i. dr.
- Letnik šteje samo 35 števil; potresna nesreča je temu vzrok. A za petindvajsetletnico so nadomestili risarji, kar so zamudili pisatelji. Začetnice pri posameznih spisih so namreč vseskozi skrbno zrisane in tudi več slik krasí ta letnik. Pohvalo zaslužijo risarji: VII. *Fr. Majdič*, VI. *F. Gabršek*, in VI. *L. Lah*. Tega leta so se tudi z nova pričele govorniške vaje.
- L. XXVI. Urednik : **J. Ogrizek.**
1895/6. Pisatelji n. pr.: *F. Rebol, A. Skubic, V. Zabret, I. Juvan, J. Mencej, J. Voljč, F. Vrhovec, J. Logar, M. Štular, J. Hacin*.
- Pripravila se je slavnostna številka v spomin petdesetletnice, odkar se je ustanovilo Alojzijevišče (1. okt. 1846). — Govorniške vaje so se prav živahno nadaljevale.
- Razun imenovanih risarjev »Domačih Vaj« naj se navedejo še naslednji: *L. Pintar, M. Sitar, M. Markič, V. Cvek, A. Hribar, I. Rihtaršič, A. Širaj, M. Štular*.

14. Praznovanje petdesetletnice.

Spodobilo se je, da je Alojzijevišče slovesno praznovalo prvi svoj jubilej — petdesetletnico. Zgodovinski rok za to praznovanje bi bil 1. oktober 1896, ker so bili tisti čas v zavod vsprejeti prvi gojenci. Ker pa bi bilo neprilichno, takoj po počitnicah prirejati slavnost, odločil se je god sv. Alojzija za cerkveno praznovanje in dan 1. julija za »slavnostni večer«.

a) Cerkevno praznovanje.

God sv. Alojzija, prvega hišnega patrona, se obhaja v Alojzijevišču sicer vsako leto slovesno. Letošnje praznovanje njegovo pa je bilo toliko pomenljivejše, ker so tega dne obiskali sami prevz. gospod knezoškof hišo. Ob 8. uri so opravili v hišni kapeli sv. mašo, po kateri so v lepih besedah nagovorili gojence. Govorili pa so o zvestobi do poklica. Pokazali so, kako je sv. Alojzij ostal, spoznavši za trdno, kam ga Bog kliče, zvest temu klicu in poklicu in premagal vse ovire, dokler ga ni dosegel. Prav tako važno je, — so poudarjali Prevzvišeni — da tudi Alojzniki, ki so se namenili za duhovski stan, zvesti ostanejo poklicu. Zato naj mladeniči zlasti pazijo na čistost srca, na leposlovne izdelke, katere čitajo, na tovarišije, zlasti o počitnicah.

Po cerkvenem opravi so obiskali milostni gospod knezoškof gojence po njih učnih sobah, kjer so se zanimali za vsakega, za vsakega imeli prijazno besedo pohvale, bodrila ali tolažbe.

b) Slavnostni večer.

Za sredo 1. julija 1896, ob 7. uri zvečer, so se bila razdala in razposlala »Vabila« k »slavnostnemu večeru«, ki se je imel vršiti v znamenju hvaležnosti Alojznikov do mnogoterih dobrotnikov.

Prišli so bili premil. gospod knezoškof, več gospodov stolnih kanonikov, c. kr. gimnazijski ravnatelj gosp. A. Senekovič, nekaj gospodov gimnazijskih profesorjev in lepo število duhovnikov, med katerimi je bilo največ nekdanjih Alojznikov.

Vspored slavnosti je bil naslednji:

1. Pozdrav. Zložil in predaval VI. Ivan Prijatelj st.
2. Slavnostni govor. Govoril VIII. Francišek Rebol.
3. Mladi mornar. Šesteroglasni mešani zbor se samospevi. Na besede dr. Josipa Debevca zložil v spomin rajnemu knezoškofu Antonu Alojziju Wolf-u o petdesetletnici Alojzijevišča Anton Foerster.
4. Jos. Schneider *Fides et scientia*. Deklamoval VII. Janez Juvan.
5. Emanuel Bach *Pomladna romanca*. Za harmonij in klavir priredil Waldemar Schneider. Igrala VIII. Valentin Zabret in VIII. Peter Janec.
6. Dr. Fr. Liszt *Ss. Ciril in Metod*. Moški zbor. Na harmoniju spremljal VIII. Peter Janec.
7. Jos. Seeber *Das Bild*. Deklamoval VIII. Valentin Zabret.
8. Pavel Hassenstein *V maju*. Duo za harmonij in klavir. Igrala VI. Francišek Kimovec in VI. Matija Volk.
9. Mihael Opeka *Ob Koloseju*. Deklamoval VI. Ivan Prijatelj st.
10. Živa podoba. Trivij: gramatika, retorika, dijalektika, in kvadrivij: muzika, aritmetika, geometrija, astronomija.
11. *Laudes Hincmari*. Za moški zbor in samospeve se spremljevanjem na harmoniju.

»Pozdrav« je udaril na pravo struno: nocoj slavimo petdeseti god častitljive matere Alojznice. Kdo jej ne bi voščil sreče ob takej priliki?

Z zanimanjem smo potem poslušali »slavnostni govor«, ki nam je lepo pojasnil, kaj je ta mati že storila v petdesetih letih svojega življenja, da je imela namreč že 667 gojencev, od katerih jih je vzgojila 256 za duhovski stan, v katerem jih še sedaj deluje 157, bodi si kot svetni bodi kot redovni mašniki, 27 pa se jih v bogoslovju zanj pripravljajo. Spominjal se je tudi hvaležno rajnega nepozabnega ustanovitelja Antona Alojzija Wolfa, kateri gotovo že vživa plačilo pri Bogu za svoje veliko, cerkvi in domovini tako koristno delo.

Po govoru, ki je bil bolj »utile« — ker koristno je, spominjati se slavnih mož, ki nas s svojim delovanjem budé, da tudi mi hodimo za njimi, — sledilo je »dulce«, po znanem napisu nad alojzijeviškim odrom: »omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci« (občno

pohvalo žanje, kdor druží poduk z zabavo), in sicer se je pel »Mladi mornar«, čegar misel je ta, da v vihnem življenju, ko je vse tako nestalno in se uniči toliko ladij in čolnov — mladih ljudij —, potrebuje mladenič Alojznik, ki hoče varno dospeti v pristanišče, v duhovski stan, spretnega krmarja, in ta mu je sveti Alojzij, katerega vabi v pesmi, naj »stopi v čoln in bodi voj«, in potrebuje svetlika, po katerem se v temi brezverstva ravná, in ta mu je — sveti Salezij, oba hišna zavetnika. Potem naj le divjá vihar, čoln bode plaval mirno in priplaval do cilja.

Deklamacija latinske pesmi »Fides et scientia« iz zbirke pesmi rajnega tržaškega prošta J. Schneider-ja se je lepo vjemala z namenom slavnosti, hoteča pokazati, kako mora biti vera pri vsem teženju po vedi vendar le — prva, segla je pa tudi marsikomu — do srca, ker je tudi prišla iz srca.

Mnogo zanimanja je vzbudila tudi živa podoba, katera nam je predstavljala srednjeveško šolo, če hočete: gimnazij. Strinjala se je zopet kaj primerno z ostalim vspevom, ker je kazala — brez besedij — kje smo prav za prav, kdo so prebivavci te hiše, da so to namreč dijaki, kateri se trudijo z gramatiko, aritmetiko, geometrijo, muziko, retoriko i. dr., in morda bo ta podoba komu izmed njih v tolažbo, ker vidi, da vsega, kar se uči on sedaj, so se učili že pred njim — v temnem srednjem veku.

Najbolj pa med vsemi točkami je ugajala zadnja, »Laudes Hincmari«. To so bile ovacije, pozdravi, s katerimi so pobožni št. galski menihi pozdravljali visoke cerkvene in svetne dostojanstvenike, kedar so se mudili pri njih. Ime imajo te »laudes« od Hinkmarja, nadškofa rîmskega († 882), ker so se prepevale pri različnih sinodah, katerim je načeloval.

Prva ovacija je veljala svetemu očetu Leonu, čegar predniki so pred tristo leti ukazali ustanovitev semenišč in ki je tudi sam ves skrben za mladi duhovski naraščaj, druga presvitlemu cesarju, čegar stric Ferdinand I. je l. 1846 potrdil zavod, tretja prevzvišenemu knezoškofu Jakobu, kateri vedno goji veliko skrb za zavod, četrta duhovnikom ljubljanske škofije, ki so toliko pripomogli s svojimi doneski za ustanovitev Alojzijevišča, in peta vsem blagim dobrotnikom.

Mil. gosp. knezoškof so ob koncu slavnosti izrazili svoje veselje nad vsem, kar so videli in slišali, hvaležno omenjali svojega prednika, knezoškofa Antona Alojzija Wolfa ter s toplimi besedami zahvalili vse bivše in sedanje predstojnike.

Za petdesetletnico so došla od več strani materij Alojznici iskrena voščila. Naj bi se izpolnila!

Doneski

k zgodovini kočevske fare.

(Sestavil Viktor Steska.)

(Nadaljevanje.)

Kapelice, znamenja in križi.

Znamenja, nahajajoča se v kočevski fari, so trojne oblike, kazoča s tem trojno dôbo postanka.

Prva znamenja so masivno zidana iz kamena in imajo le nekoliko dolbin za podobe. Na sprednji strani je dolbina navadno večja, na zadnji in na stranskih straneh pa manjša. Taka znamenja se nahajajo v Lienfeldu ob pokopališču, v Dolgi Vasi ob cesti in za vasjo na polju, v Hohenegu, na polju pri vasi Zwischlern. Preje so se nahajala taka masivna znamenja tudi v vasi Schalkendorf zunaj na polju, in sredi vasi, v Klindorfu na krajih, kjer stojita sedaj novejši znamenji, v Lienfeldu ob poti v Hasenfeld, v Zwischlern, kjer stoji sedaj križ.

Nastala so znamenja te vrste najbrže sredi prejšnjega veka. V Zwischlern je stala zapisana na znamenju, katero so že podrli, letnica 1747. Pripoveduje se pa, da je bilo istodôbno sezidano znamenje zunaj vasi na polju.

Druga mlajša oblika ima to posebnost, da imajo znamenja te vrste spredaj prostorno dolbino. Navadno zaklepajo to dolbino železna vratca, ki varujejo tudi pušico za vbogajme. Taka se nahajajo v vaseh: Klindorf, Lienfeld, Grafenfeld in Hasenfeld.

Tretja vrsta znamenj, in sicer najnovejša, so kapelice z vhodom. Nahajajo se v vaseh: Schalkendorf (2), Zwischlern, Lienfeld, Klindorf za cerkvijo, Hornberg.

Skoro povsod, kjer stoji sedaj novo znamenje, stalo je preje že staro, katero so pozneje popravili in pre naredili v novo.

Znamenja so sezidana večinoma radi zaobljube, bodisi posameznih oseb, ali vse soseske. Kolikor se izpozna iz pripovedk, nastalo jih je največ ob kužnih boleznih, ob človeški in živinski kugi in ob koleri. Človeška kuga je po Kranjskem razsajala l. 1578, 1600, 1601 (Parapat), potem l. 1645 v Dravljah, l. 1646 v loški okolici, l. 1655 v Gradcu. Bali so se je tudi na Kranjskem. (Dr. F. Kos: Doneski k zgodovini Škofje Loke itd. štev. 228, 231, 424). Goveja kuga je morila leta 1732 okoli Bleda in Radolice. Gosposka je opominjevala ljudstvo in mu nasvetovala, kako se odpravlja bolezen. L. 1761 je prišla v Kočevje. Od 16. febr. do 7. sušca je pocepalo dvajset glav, štiri so bile bolne. L. 1766 se je zopet prikazala. L. 1768 se je pričela v Koflern, kjer

je poginil jeden vol. Mestni kirurg ga je ogledal in dobil za ogled 51 kr. iz grajske blagajnice. Peter Rom iz Gnadendorfa je pa moral oditi kot sel v septembru v Novo Mesto na okrožni urad s tolažilnim poročilom, da se bolezen ne širi. Dobil je navadne potnine 8½ kr. (Hauptbuch str. 85).

Hudo je vznemirila ljudi kolera l. 1836 in še huje l. 1855. V kočevski fari jih je umrlo l. 1836 od 18. julija do 25. oktobra 80, in l. 1855 od 28. julija do 5. oktobra 202, tako, da jih je pomrlo isto leto 311, dočim leto pozneje samo 85. — Ker je bilo toliko mrličev, trebalo je razširiti mestno pokopališče. Dekan in župnik v Stari Cerkvi, Martin Rankel, je je blagoslovil 21. novembra l. 1836. Novo pokopališče v Hasenfeldu in Hornbergu je blagoslovil 29. novembra. Prepovedal je tedaj tudi prebivalcem vasi Schwarzenbach, naj ne pokopljejo odslej nobenega mrliča več na starem pokopališču krog cerkve. To beleško je napravil v matici tedanji administrator Jurij Gornik. Vsled te kolere je več spominkov. Tudi so se ljudje zaobljubili na božja pota, recimo na sv. Ano in v Staro Cerkev, kamor hodijo Klindorfarji na god Marijinega obiskanja.

Preidimo k posameznim znamenjem, držeč se cest, vodečih iz Kočevja na razne strani.

1. *Dolga Vas* (Grafenfeld). Pred mostom te vasi se nahaja znamenje, katerega tloris je štirikoten, samo zadnja stran je na sredi nekoliko vzbokla. Široko je znamenje 200 cm, visoko 250 cm, zadaj je zaokrožek sam 150 cm širok. Dolbina je na vrhu zaokrožena; visoka je 120 cm. Spredaj je kamen za klečalnik. V dolbini se nahaja soha bl. Dev. M., stoječe in držeče Jezusa z desnico, z levico pa zlato žezlo. Preje je bila druga Marija v dolbini, katero hrani sedaj žena Šešarkova št. 80. To soho je neki slaboumen človek zapalil, da ji je pogorela obleka in da se je na več krajih osmodila. Imenovana žena jo je dala potem preslikati. Novo soho je pa darovala neka žena, rojena Svetič, ki jo je zaobljubila, če ji ozdravi mož. Zemljišče, kjer soha stoji, spada k št. 41. Sezidal je znamenje neki Svetič l. 1818, kakor se je preje čitalo na zidu. Čudno pa je, da se dve stari ženici Marija Svetič, stara 81 let, in Marija Schleimer, stara 86 let, nič ne spominjata, kedaj bi bilo postavljeno. Druga vé povedati le sledečo pripoved: Nekoč sta bila dva zaprta. Prvega so kmalu

izpustili, drugega, ki je bil tat, pridržali so v zaporu. Tat je povedal svojemu tovarišu, da je zakopal ukradeni denar pri onem znamenju. Ko pride le-ta domov, gre kopat k znamenju, a zaman. Za njim so še drugi kopali, a tudi brezuspešno. Znamenje hrani lep mesingast svečnik.

Drugo znamenje stoji ob cesti nasproti kálu in oni hiši, pred katero stojita dve lipi. Visoko je do strehe 208 cm, široko in dolgo 118 × 125 cm in ima dvostransko streho. Dolbini sta dve, večja proti mestu, manjša proti cesti. Podobe se menjavajo ob raznih časih, kakor jih kdo daruje. Ljudje pripovedujejo, da sta kapelico postavila brata, stanujoča v hiši nad kálom, ker sta bila srečno obvarovana hude nalezljive bolezni. Iz tega nedostatnega poročila je razvidno, da je znamenje zaobljubljeno in sicer radi kužne bolezni.

Tretje znamenje se nahaja vzhodno na polju in že razpada. Visoko je 225 cm, široko 112 × 114 cm. Spredaj ima večjo dolbino (83 cm visoko, 68 cm široko) zgoraj zaokroženo, na treh drugih straneh so nekoliko više tri manjše dolbine. Streha je štiristranska. V večji dolbini se nahaja mal križ, podobni.

2. *Lienfeld*. Nasproti cerkve stoji znamenje do strešnega zidca 224 cm visoko, 163 cm široko in 135 cm dolgo. Spredaj sta dve stopnici. Dolbina je 125 cm visoka, zgoraj zaokrožena. V njej je soha žalostne M. B. Na strehi je patrijarhalen križ. Morda spominja na oni čas, ko je bil Mihael Brigido nadškof ljubljanski (1788 do 1806). Cerkvenik trdi, da je bila preje zapisana letnica 1806. O postanku tega znamenja sem čul dve različici. Neki vaščan je šel skozi gozd. V gozdu sreča jokajočo ženico in nesočo podobo žalostne Matere B. Zakaj se jočeš? vpraša mož. Zato, ker so ljudje zavrgli to podobo, ko so dobili novo za ono-le znamenje, odgovori mu žena. Ubožica, ne vem, kaj naj počnem s podobo. Vzela sem jo, ker se mi je smilila. Mož jo prosi za podobo in jo odnese domov. Ljudje so jo čimdalje bolj častili in slednjič znamenje postavili. — Drugi pa trdijo, da je podobo kupil oče Martina Rankel-a, dekana v Stari Cerkvi, ko je le-ta še hodil v Ljubljani v šolo. Domá je potem znamenje sezidal v obližju svoje hiše.

Omeniti je, da je znamenje jako priljubljeno pod imenom »Maria Taferl«; zlasti ne gre noben Slovenec ali Hrvat ob Kolpi tod mimo, ne da bi molil ali kaj daroval.

Drugo znamenje se nahaja ob pokopališču. Tloris je popoln kvadrat, čegar stran meri 110 cm. Visoko je 160 cm do zidca, nad katerim se nekoliko zoži. Ta nastavek je do strehe visok 80 cm. Streha je štiristranska. Dolbine se nahajajo v nastavku na vsaki strani. V treh

so slike na steklo, v dolbini proti šoli je tiskana podoba, a v kotih nad doblino zopet dve sliki na steklo. Slike so kramarsko blago in predočujejo 1. Marijino kronanje, 2. M. B. z Jezuškom v naročju, 3. sv. Trojico, 4. sv. Andreja in nad njim M. B., 5. sv. Barbaro. Na vrhu strehe je patrijarhalen križ. Znamenje je torej iz dōbe, ko je bila kočevska fara pod oglejskim patrijarhatom ali pa pod goriško nadškofijo. Sv. Andrej in sv. Barbara pa kažeta, da je nastal ta spomenik vsled kužne bolezni. Ljudje ne vedó o njem nič povedati. — Tretje znamenje je ob cesti proti Mozeljnu. Tloris je štirikoten, 168 cm × 120 cm. Visoko je 2 m. Streha je štiristranska. Dolbina je visoka 109 cm, široka 90 cm, na vrhu zaokrožena, znotraj je strop obokan. Slika predočuje, kako Kristusa s križa snemajo. Kedaj je bilo znamenje sezidano, ni nikomur znano. Prejšnja podoba je bila slikana na pločevini. Predočevala je Kristusa na križu. Leta 1855 so jo z drugo namestili. Staro sliko hrani Jurij Semič, št. 39.

Četrto znamenje je kapelica proti Hasenfeldu. Visoka je 3 m. Spredaj ima na dveh stebrih slonečo lopo. Z lopo vred je dolga 324 cm, široka je 262 cm. Na vrhu strehe je angel s trobento. Spredaj je zaokrožen vhod, na straneh 83 cm visoki okni, zadaj na vrhu okence. Na menzi stojé na straneh jaslice, v sredi podoba svetega Jožefa in Ecce homo. To kapelico je pričel zidati Jožef Köstner na mestu starega masivnega znamenja. Najzadnje mu je denar pošel. Delo je nadaljevala občina, zlasti vaščana Meierle in Schleimer. Na jesen l. 1855 jo je blagoslovil kapelan Simon Pleničar vpricho mnogo gospóde iz Kočevja.

3. *Hasenfeld*. Pred dvajsetimi leti so se v dolbini tega znamenja še otroci igrali, ker je bilo popolnoma zapuščeno. Neka Marija Putre se je potem zaobljubila, da popravi znamenje in postavi novo soho, če ozdravi. Vsako nedeljo in praznik zvečer se zbirajo vaščani in molijo litanije in rožni venec. Znamenje je 142 cm dolgo, 186 široko in do zidca 212 visoko. Streha je štiristranska. Na vrhu stoji navaden križ. V dolbini se nahaja soha Marijina, pod to dolbino je druga manjša za pušico.

Zunaj na polju, na Jakličevem zemljišču, stoji lesen križ.

4. *Schwarzenbach*. Konec vasi stoji kapelica, 234 cm dolga, 231 široka in 3 m visoka. Zadaj ima apsidi podoben podaljšek. Znotraj je obokana. Podoba je Marija Pomagaj. Zapisano je: Das Gnadenbild Mariahilf ist gestiftet worden zum Andenken der Kolarakrankheit. Anno 1836.

Drugo znamenje stoji ob poti proti Mozeljnu. Visoko je 230 cm, široko 192 cm in dolgo 135 cm. Streha

je štiristranska. Vrata so 190 cm visoka in 90 cm široka. Vhod je na vrhu obokan. Podoba predočuje Marijo z Jezušekom. Kedaj je bilo sezidano, nihče ne vé. Po obliki spada v novejšo dōbo. Popravljen je znamenje Janez Maichin, hkrati je podaril podobo, železna vrata radi obljube, če ozdravi od vratne bolezni.

Križ na polju je postavil Janez Jaklič.

5. *Zwischlern*. Ob cesti, kjer se odcepi bližnjica proti Kočevju, je pod drevesom Jezusova podoba.

Na polju na levo je staro znamenje. Visoko je 228 cm, široko 108 × 104 cm. Nekoliko nad sredo ima zidec, nad njim so na vsaki strani dolbine, toda prazne, le mal križec je še v eni. Pravijo, da je bilo to znamenje sezidano l. 1747.

V vasi je stalo staro znamenje z leseno podobo. L. 1855 so postavili na tem mestu novo večje znamenje, kapelico v spomin moreče kolere. Postavili so jo Wittine, Jaklič, Erker in Schleimer. Streha je tristranska. Kapelica je široka 245 cm, dolga 195 cm, visoka pa čez 3 m. V nji je podoba »Marija pomagaj«.

Pri Jakliču je stalo óno znamenje, kjer je bila zapisana letnica 1747. Ko so podrli to znamenje, postavili so podobo samo v spomin znamenja.

Pri Hutterju stoji križ, ki ga je postavil pred petnajstimi leti Jakob Kikel, ker je imel ondi svoj vrt.

Zunaj na polju stoji križ, postavljen pred tremi leti radi nekih sanj.

Na poti proti Hohenegu stoji znamenje, namreč kamenit zid na vseh straneh nekoliko napuščen. Imenuje se Erker's Bild. Ta Erker je bil iz Slovenje Vasi doma. Šel je s tovarno živino po vino v Belo Krajino. Ker mu prodajalec noče verjeti, da je njegova posoda tolika, kakor trdi, zakolne se, naj solnce ne zaide, predno ne umrje, če obsega posoda res več. Ko se vrne potem domov, pade mrtev ondi na tla, kjer stoji sedaj znamenje, katero so mu postavili sorodniki iz Slovenje Vasi. V znamenju visi podobica glave Zveličarjeve.

Križ na drevesu kaže, da je nekdo zmrznil pred kakimi sedemdesetimi leti ondi. Dalje stoji še jeden križ; zakaj, je ljudem neznano.

6. *Hoheneg*. V vasi stoji masivno znamenje, ki je 150 × 150 cm široko, do zidca 187 cm, do vrha okoli 3 m visoko. Streha je štiristranska, na vrhu stoji patrijarhalen križ. Dolbine se nahajajo na vseh štirih straneh. Podobe v njih so nove. Med ljudmi živi spomin, da so postavili znamenje radi kuge. Na poti proti sv. Ani stoji čeden križ. Za sv. Ano stoji znamenje po sporočilu staro kakih sedemdeset let. Dolbino ima samo eno. To znamenje spada k vasi.

7. *Katzendorf*. V tej vasi so bila še pred petimi leti tri znamenja. Prvo znamenje pri vходу so podrli, in z gradivom popravili óno na vrhu vasi. Le-to znamenje je sedaj 107 × 107 cm široko in okoli 3 m visoko. Streha je štiristranska; votlin ima znamenje štiri. — Tretje znamenje je zunaj vasi na polju. Široko je 95 × 68 cm, visoko do zidca 124 cm in nad njim še 60 cm. Znamenje se ruši, je neometano, nima strehe niti podob. Prejšnja leta so hodili od znamenja do znamenja na praznik vnebohoda, molili in prepevali.

8. *Kapelica sv. Jurija* (Georgi-Brunn, Pfaffenbrunn). Drugo ime ima od tega, ker je bil studenec blizu starega župnišča. Staro župnišče je stalo nekoliko pred drugo postajo križevega pota. Prvo ime ima od podobe in od Jurija Črneta, ki je znamenje postavil. Široko je 195 cm, dolgo 152, visoko zadaj 3 m, spredaj več, ker je pod ploščo studenec. Na obeh straneh vhoda je kamenit steber. Sezidano je znamenje isto leto, ko je bilo dozidano sedanje župnišče, to je l. 1848.

9. *Schalkendorf*. Pred vasjó je 3 m visoka, 196 × 196 cm široka kapelica. Vhod je zaokrožen, v sredi pretrgan in šilasto završen. V timpanu je Božje okó. Slika kaže Jezusa na križu. Sezidal jo je neki Sturm pred kakimi petdesetimi leti. Ob koleri l. 1855 so hodili vaščani semkaj molit.

V vasi je stalo staro znamenje, katero so pa podrli pred dobrimi štiridesetimi leti.

Za vasjo, od cerkve na desno, stoji 3 m visoka in 226 × 226 cm široka kapelica. Streha je dvostranska. Vhod in okna so na vrhu zaokrožena. Slika predočuje sv. Andreja. Nad njim je Božje Jagnje nad skrivnostnimi bukvami s sedmimi pečati. Spodaj so sv. Joahim, Jožef, Janez Krstnik, Marija in Ana. Sezidana je bila radi kolere (l. 1855) pred kakimi dvajsetimi leti. Podoba je bila prej v cerkvi. Darovali so jo krošnjarji na Koroškem, in sicer Jakob Sturm, Franc Perz in Schleimer. Temu znamenju nasproti je stalo preje staro znamenje.

10. *Sele*. V urbariju leta 1752 se bere večkrat o njivah pri znamenju (Pildt.) Najbrže so to znamenje podrli in na istem mestu postavili sedanje. Niti najstarejši ljudje (81 l.) nič ne vedó o njem. Visoko je 2 m, široko nekako 110 × 93 cm. Votlino ima proti cesti.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Vsebinska. *Doneski za zgodovino Alojzijevišča. (Konec). — Doneski k zgodovini kočevske fare. (Nadaljevanje).*